

HUR ÄR EN VÅRD PÅ LIKA VILLKOR MÖJLIG I SVERIGE?

Om erfarenheter från utvärdering av SKL:s Lärandeprojekt - Vård på lika villkor

*Utvärderingens makt – Maktens utvärdering, SVUF:s konferens,
Hilton Stockholm Slussen, 2-4 oktober 2019*

Sharareh Akhavan, docent i folkhälsovetenskap/utredare på Socialstyrelsen

Osman Aytar, docent i socialt arbete

Lennart Bogg, professor emeritur i folkhälsovetenskap

Anne Söderlund, professor i fysioterapi

Per Tillgren, professor emeritur i folkhälsovetenskap

Akademien för hälsa, vård och välfärd/ Mälardalens högskola

Lärandeprojektet – Vård på lika villkor

Utvärderingsteamet:

- Sharareh Akhavan, docent
- Osman Aytar, docent
- Lennart Bogg, professor
- Anne Söderlund, professor
- Per Tillgren, professor emeritur

Projektmedarbetare:

- Gunnel Gustafsson, fil kand.
- Karin Schölin, doktorand
- Amina Jama Mahmud, forskare/tekn.dr

Områdesbeskrivningar av sju vårdverksamheter
Hälsa och välbefinnande i olika typer av vårdverksamheter

BLEV DET ETT GENOMBROT?
Utvärdering av det nationella lärandeprojektet – Vård på lika villkor

Shahneh Akhavan, Osman Ayler, Lenaart Bragg, Per Tillgren, Jonas Stier

smt
www.socionomernasforbundet.se

Vård på olika villkor – lärande för en jämlik primärvård

Abstract and Title (International Journal of Equity in Health)

RESEARCH ARTICLE Open Access

Client/patient perceptions of achieving equity in primary health care: a mixed methods study

Shahneh Akhavan¹ and Per Tillgren²

Abstract

Introduction: To provide health care on equal terms has become a challenge for the health system. As the front line in health services, primary care has a key role to play in developing equitable health care. In response to the needs of different population groups, reducing inequalities in care has been a central and recurring theme in health care reforms. The aim of this study is to describe and assess development experiences and perceptions of care in four primary health care units (PHCUs) involved in Sweden's national Care on Equal Terms project.

Methods: Mixed Methods Research (MMR) was chosen to describe and assess development experiences and perceptions of health care with regard to equity. There was a focus group discussion, and individual interviews with 17 clinicians and three representatives of patient associations. Data from the Swedish National Patient Survey (NPS), conducted in 2011 and followed up in 2013, were also used.

Results: The interview data were divided into two main categories and three subcategories. The first category 'Perceptions of equitable health care' had two subcategories, namely 'Health care providers' perception' and 'Patients and participants'. The second category 'To achieve more equitable health care' had four subcategories: 'Encounter', 'Access', 'Responsiveness and (in)equitable health care provider' and 'Time pressure and continuity'. Results from the NPS showed that most of the PHCUs improved in some aspects of patient perceived quality of care (PQOC) while two were not so successful.

Samproduktionens retorik och praktik
— inom området hälsa och välfärd

INGER K. HOLMSTRÖM
JONAS STIER
PER TILLGREN
GUNNAR ÖRTENGREN

Quality in Primary Care (2017) 25(5): 289-296

Research Article

Health Care Provider's Perceptions about and Experiences of Achieving Equitable Health Care: An Evaluation Study

Osman Ayler¹
Per Tillgren²
Ajana Söderlund³
Lenaart Bragg⁴
Shahneh Akhavan⁵

ABSTRACT

Background: In June 2011, the Swedish government signed an agreement with The Swedish Association of Local Authorities and Regions (SALAR), for a three-year project.

Results: In 2013, the perceptions of health care providers

Hälsö- och sjukvårdslagen

2 § Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och **en vård på lika villkor för hela befolkningen**. Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde till vården.

(SFS 1982:763)

5

Varför ett Lärandeprojekt?

Under senaste decenniet finns stark evidens, internationellt och nationellt, på omotiverade skillnader i befolkningens hälsa och att hälso- och sjukvården inte är jämlik.

Syfte och inriktningsmål

- Projektet baseras på en överenskommelse mellan Regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL
- Genomfördes under 2012 – 2014

Syftet med projektet

Att utveckla arbetssätt och metoder som kan främja en mer jämlik första linjens vård

Inriktningsmål

1. Att nya arbetssätt och metoder för en mer jämlik första linjens vård utvecklas och prövas inom de deltagande verksamheterna.
2. Att mätbara förbättringar för en mer jämlik vård inom de verksamheter som deltar i projektet kan tas fram och presenteras.
3. Att vården blir mer jämlik i de verksamheter som medverkar.

Deltagande verksamheter

1. Barnmorskemottagningen/Barnvårdscentralen Sommargatan i Karlstad (Landstinget i Värmland)
2. Vårdcentralen City i Eskilstuna (Landstinget Sörmland)
3. Vårdcentralen Dalbo i Växjö (Landstinget Kronoberg)
4. Vårdcentralen Drottninghög i Helsingborg (Region Skåne)
5. Vårdcentralen Nävertorp i Katrineholm (Landstinget Sörmland)
6. Vårdcentralen Orsa i Orsa (Landstinget Dalarna)
7. Vårdcentralen Åsidan i Nyköping (Landstinget Sörmland)
- *Vårdcentralen Ljustadalen i Sundsvall (Landstinget Västernorrland)*
- *Vårdcentralen Nacksta i Sundsvall (Landstinget Västernorrland)*

Genombrottsmetoden

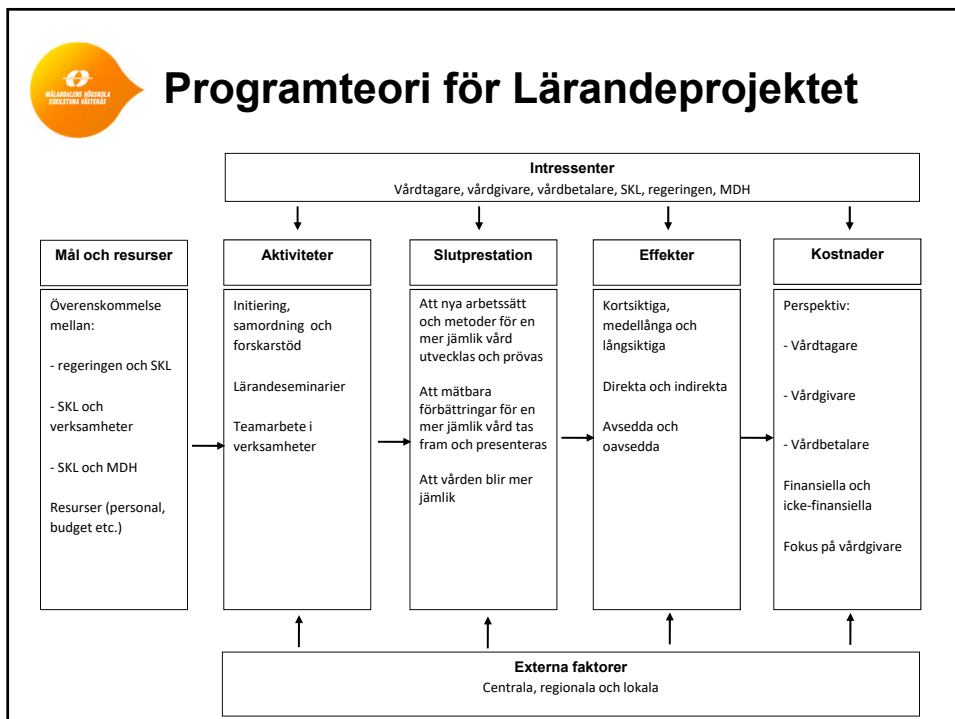
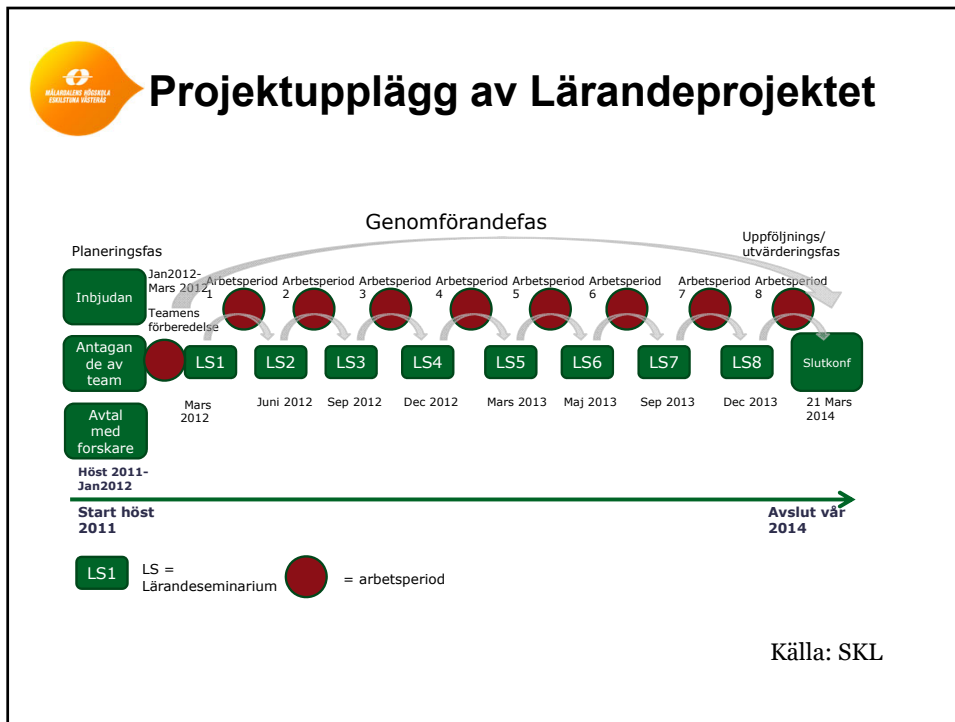
[Breakthrough Improvement]

Utvecklades vid Institute for Healthcare Improvement (IHI) i USA i mitten av 1990-talet för att förbättra och effektivisera vårdens kvalitet, organisation och kostnader.

Metoden utgår från *de/s* att formulera tre grundläggande frågor:

1. **Vad är det de vill uppnå?** (syftet),
2. **Vilka förändringar kan vi göra som leder till förbättringar?** (mätning),
3. **Hur vet vi att en förändring är en förbättring?** (förändringar)

de/s utifrån de PDSA-hjulet fyra faser: **Planera** (Plan), **Göra** (Do), **Studera** (Study) och **Agera** (Act).

Områdesbeskrivningar av sju vårdverksamheter

Slutsatser

1. Variationen avseende förutsättningarna för av verksamheterna har inneburit goda möjligheter för att Lärandeprojektet – Vård på lika villkor ska kunna nå olika målgrupper oavsett kön, ålder, etnicitet, socioekonomi, sexuell läggning, religion etcetera genom verksamheterna.
2. Variationer avseende socioekonomiska och demografiska aspekter visar att dessa aspekter är viktiga att ta ännu mer hänsyn till vid resursfördelning till både verksamheter och inom verksamheter.
3. Arbetsbördan för vårdpersonal ser olika ut mellan olika verksamheter, vilket har betydelse både för den tid som ges till vårdbesökare och för personalens egen tid för förberedelse och egen utveckling.
4. Arbetet med att få fram relevanta data avseende de deltagande verksamheternas kontextuella och organisatoriska förutsättningar visar att det behövs bättre och mer lättillgängliga underlag för jämförelser mellan verksamheter inom primärvård på nationell nivå.

Processutvärdering och arbetssätt för en mer jämlik

Aktiviteter för en mer jämlik vård (2012–2013)

- Totalt initierades 48 aktiviteter
- Mellan fem till nio genomförda aktiviteter vid de sju verksamheterna

Identifierade arbetssätt

- Att förbättra och kvalitetssäkra rutiner
- Att utveckla hälsofrämjande insatser
- Att utveckla samverkan
- Att öka brukarinflytandet genom patientorganisationer
- Att öka patientnöjdheten
- Att öka personalens kunskap
- Att öka tillgängligheten

Exempel på aktiviteter av VC City i Eskilstuna

Dialog med patientföreningar
 Utbildning av personalen
 Telefonintervju med patienter
 Happy or Not – nöjdhetsmätare
 Rådgivning och information om hälsa och sjukdom på
 mötesplats i kommunen
 Deltagande i närområdets aktivitetsdag
 Arabisktalande sjuksköterska
 Rådgivningssköterska för sökande som inte bokat tid

Exempel på arbetssätt för vidare användning i landsting och regioner

Att öka brukarinflytande genom patientorganisationer

Utgångspunkt: Dialog med patientföreningar (VC City i Eskilstuna).

Syfte: Att utveckla nya former för att öka brukarinflytande inom första linjens vård.

Målgrupp: Patientorganisationer.

Mätbarhet: Periodiska träffar och återkopplingar.

Förtjänster: Patienter representeras genom egna organisationer och verksamheter inom vården tar del av intresseorganisationernas syn på vården.

Begränsningar: Problemen om hur samtalsämnen förs vidare i verksamheter och patientorganisationer.

Deltagarnas upplevelser av vad som inte fungerat så bra i teamarbeten i verksamheterna

Mål och resultatutvärderingen - Vårdpersonalens och brukarnas perspektiv

Webenkät till medarbetarna

Totalt deltog 141 i baslinjestudien år 2012 och 147 år 2013.

Fler vet att verksamheten har en handlingsplan för jämlik vård 59.2 % (2013) mot 43 % (2012)

Den faktor som främst uppgavs kan påverka verksamhetens möjligheter att erbjuda vård på lika villkor var:

- 2012 - Patientens förtroende för personalen (64.3 %)
- 2013 - Tid till patient och tillgång till personal (63.5 %)

Webenkät till medarbetarna

De fem viktigaste kriterier för att kunna erbjuda vård på lika villkor enligt enkätsvaren 2013 är:

- Kontinuitet i vården
- Tilldelning av ekonomiska resurser efter upptagningsområdets behov/patientgruppens behov,
- Utbildad personal
- Tillgänglighet
- Hur vård anpassar sig till brukarnas behov

De tre viktigaste resurser för att kunna åstadkomma förändring

Resultatet visar att de flesta som svarat anser att nedanstående resurser är bland de tre viktigaste resurserna för att kunna åstadkomma förändring

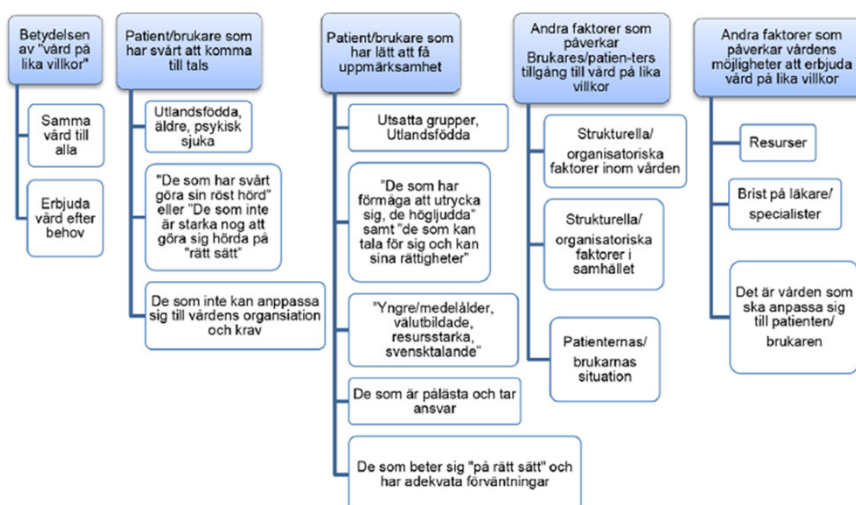
- **Bra samsyn bland kollegorna kring vad det innebär att arbeta för att kunna erbjuda en mer jämlik vård**
- **Personal**
- **Välfungerade ledarskap**

Andelen som anser **Pengar** är en av de viktigaste resurser för att kunna åstadkomma förändring har ökat under 2013.

Andelen som anser att **Bra samarbete inom teamet** är en viktig resurs för att kunna åstadkomma förändring ökade under 2013.

Resultat av innehållsanalys av öppna frågor i enkäten

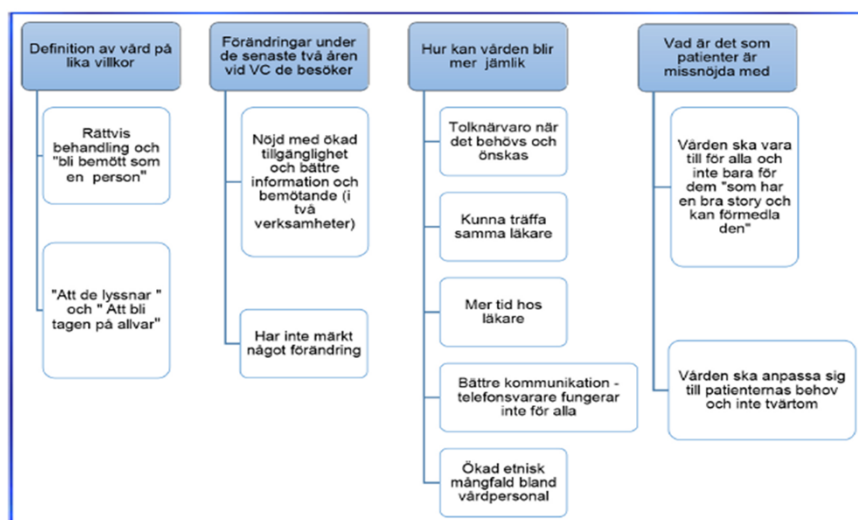

Att fånga in brukaperspektivet

- Gruppintervju med 5 av de 9 föräldrar som deltagit i "Somaliska mammagruppen", Åsidan VC, Nyköping
- Individuella intervjuer med 9 besökare vid "snabbmottagning" Drottninghög VC, Helsingborg
- Individuella intervjuer 8 besökare vid "bedömningsmottagning". Dalbo VC, Växjö
- Intervjuer med tre patientföreningar, VC City, Eskilstuna
- Nationella patientenkäten 2012 och 2013

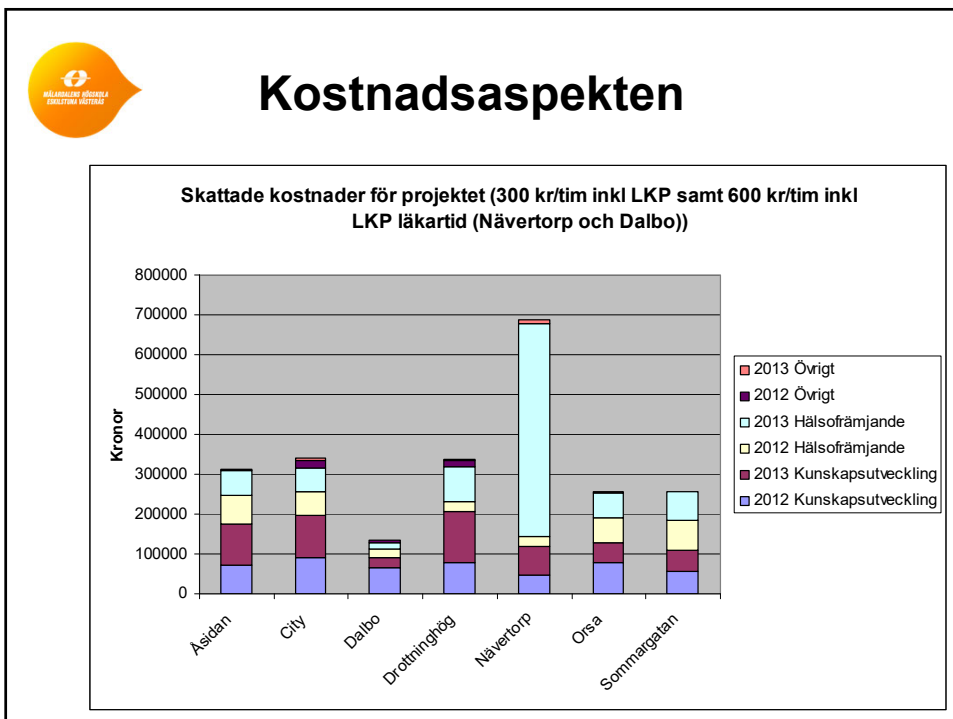

Resultat av innehållsanalys intervjuer med patienter och representanter för patientorganisationer

Hälsoekonomisk utvärdering

Några avslutande reflektioner

- Förändringsarbete för jämlik vård är möjligt, men det krävs vilja till förändring (politiskt och bland medarbetare) och kräver resurser och tid.
- Sju offentligt drivna verksamheter – hur nå ut till alla drygt 1200 vårdcentralerna i landet och de 40% privata?
- Inga stora kostnader men organisatoriska och strukturella förhållanden kan vara ett hinder.
- Ökad jämlikhet i hälsa kräver olika bemötande och vård utifrån individens förutsättningar.
- Det handlar också om kommunikation.

Mer information om Lärandeprojektet - Vård på lika villkor?

- Akhavan, S., Aytar, O., Bogg, L., Söderlund, A., & Tillgren, P. (2014). *Blev det ett genombrott? Utvärdering av det nationella lärandeprojektet – Vård på lika villkor*. Eskilstuna/Västeraås: Mälardalens högskola, Akademin för hälsa, vård och välfärd.
- Aytar, O., Akhavan, S., Bogg, L., Söderlund, A., & Tillgren, P. (2016). *Lärandeprojektet Vård på lika villkor*. I I. K Holmström, J. Stier, P. Tillgren, & G. Östlund (Red.), *Samproduktionens retorik och praktik – inom området hälsa och välfärd* (s. 95-110). Lund: Studentlitteratur
- Gustafsson, G., Aytar, O., Akhavan, S., Bogg, L., Söderlund, A., & Tillgren, P. (2014). *Områdesbeskrivningar av sju vårdverksamheter. Primärvårdens förutsättningar och befolkningens vårdbehov*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- *Socialmedicinsk tidskrift*, 2015, 92(2), Tema: Vård på olika villkor – lärande för en jämlik primärvård (Tio fördjupningsartiklar)

Mer information om Lärande- projektet - Vård på lika villkor?

Internationell publicering:

- Akhavan, S., & Tillgren, P. (2015). Client/patient perceptions of achieving equity in primary health care: a mixed methods study. *International Journal for Equity in Health*, 14(1), 1-12.
- Aytar, O., Akhavan, S., Söderlund, A., & Bogg, L., Tillgren, P. (2017). Health care providers' perceptions about and experiences of achieving equitable health care – An evaluation study. *Quality in Primary Care*, 25(5), 289-296.

TACK FÖR ER UPPMÄRKSAMHET!

*Om ni har frågor och
undringar om ämnen i dagens
presentation hör gärna av er
till mig:*

Osman Aytar
Mälardalens högskola
Akademin för hälsa, vård och välfärd
Box 325, SE-631 05 Eskilstuna
Telefon: 016-153614
osman.aytar@mdh.se